

Utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte den 30. mai 1956 kl. 12.

Formann: F i n n M o e

Til stede: Bøyum, Hambro, Konrad Knudsen, Finn Moe, Selvik, Sundt, Harald Torp, Vatnaland, Johan Wiik, Wikborg og Langhelle, samt sekretær Nord. Dessuten utenriksminister Lange, utenriksråd Skylstad og byråsjef Gjellum.

Formannen: Som det fremgår av innkallelsen, er møtet sammenkalt fordi utenriksministeren gjerne ville både orientere og høre utenrikskomiteens mening om det tilbud som er satt frem fra amerikansk side i Hannevig-saken, så jeg gir ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Lange: Siste gang vi drøftet Hannevig-saken her i komiteen var den 23. februar i år, og det vi da diskuterte, var hvilket mandat forhandlerne skulle ha. Som komiteens medlemmer vil huske, var der enighet om at det skulle oppnevnes en delegasjon til å føre forhandlinger om en minnelig ordning, slik som det er forutsatt i art. II og art. III i konvensjonen om behandlingen av saken. Delegasjonen ble deretter oppnevnt den 9. mars, og hadde sitt første møte med de amerikanske forhandlerne i Washington 9. april. De som møtte fra norsk side, var ambassadør Morgenstjerne, som er Norges agent i saken, vår amerikanske juridiske rådgiver, advokat Lenihan og advokatene Torstensen og Evensen. Den 24. april sluttet ekspedisjonssjef Nygaard seg til de norske forhandlere.

Fra amerikansk side har forhandlingene vært ført av regjeringens agent; Mr. Warren Burger, ledsaget av den juridiske rådgiver og embetsmann fra State Department.

Under åpningsmøtet den 9. april redegjorde ambassadør Morgenstjerne for Hannevig-sakens utvikling og den norske regjeringens bestrebelser for å skaffe Hannevig og senere hans arvinger og kreditorer en «just compensation».

Forhandlerne var enige om at uttalelser og forslag fremsatt under forhandlingene ikke skulle være bindende for vedkommende part ved en eventuell prosess for Court of Claims, og at de heller ikke skulle kunne refereres til under en eventuell rettssak.

På neste møte den 11. april fremsatte de norske forhandlere et forslag til oppgjør for de 18 skipskontrakter etter de tonnasjepriser som amerikanerne hadde antydnet i sitt «Answer» og et noe redusert krav om erstatning for bruken av verftene, samt 4 pst. rente av begge beløp. Dette norske kompromiss-forslag beløp seg til 29 mill. dollar.

De amerikanske forhandlere svarte at det norske forslag helt så bort fra amerikanernes innsigelser – legal defenses – mot erstatningskravene, og anmodet de norske forhandlere om å fremkomme med det de kalte «a more realistic proposal».

De samtykket imidlertid i å forelegge det norske kompromissforslaget for State Department og for det amerikanske justisdepartement.

Det norske forslag til oppgjør ble drøftet videre på møter den 24. og 25. april. Fra norsk side ble det sterkt fremhevet at et forslag som gikk ut på å godta 29 mill. dollar som fullt oppgjør for et krav på ca. 80 millioner dollar, på ingen måte kunne karakteriseres som urealistisk. Forslaget godtok den verdiansettelse for kontraktene og den rentefot som amerikanerne selv hadde angitt, og det tok hensyn til praktisk talt alle de amerikanske innsigelser mot erstatningskravet for bruken av verftene.

Fra amerikansk side ble det innrømmet at det norske forslag tok hensyn til de faktiske innvendinger, men at det helt overså de juridiske innsigelser som, hver for seg, ville avskjære kravet i sin helhet. I tilslutning hertil drøftet man de amerikanske innsigelser, og det fremgikk av disse drøftelser at amerikanerne legger særlig vekt på innsigelsen om at Hannevig ikke var eier av alle aksjene i vedkommende selskaper.

Fra amerikansk side ble det fremholdt at man tillå de juridiske innsigelser så stor betydning at man bare kunne foreslå et *nominelt beløp* som minnelig oppgjør. Hvis det ikke kunne oppnås enighet på dette grunnlag, måtte saken gå til Court of Claims. Derved ville *State Department bli fritatt for ansvaret ved å gå med på et omfattende oppgjør uten dom*. Og der ligger vel kjernen i saken på amerikansk side.

I denne forbindelse ble det så fra amerikansk side nevnt et beløp på 1,5 mill. dollar som fullt oppgjør.

I møte den følgende dag, 25. april, spurte de norske forhandlere hvordan man fra amerikansk side ville stille seg til et oppgjørsbeløp på 15 millioner dollar.

På et nytt møte den 11. mai ble det meddelt at man fra amerikansk side ikke kunne gå med på et beløp utover 1,5 mill. dollar. På de norske forhandleres spørsmål om ikke dette beløp kunne bli gjenstand for videre drøftelser, ble det svart at en øking av beløpet i tilfelle bare kunne bli ytterst liten – «extremely minor» er det uttrykk som ble brukt.

Amerikanerne fremkom videre med forslag til en ordning av kreditorsspørsmålet hvoretter de amerikanske og norske kreditorer skulle motta samme prosentvise dekning av den gjenstående del av sine krav, til tross for at de amerikanske kreditorer allerede for lang tid tilbake hadde fått en viss dekning for sine krav i Hannevigs konkursboer, mens de norske kreditorer intet hadde mottatt.

Saken ble så forelagt Utenriksdepartementet, og de norske forhandlere uttaler i sin rapport at de kan ikke tilrå et oppgjør på grunnlag av det amerikanske forslag. Vi har fra Utenriksdepartementet straks meddelt at vi ville ta saken opp her i komiteen. Saken har ennå ikke vært behandlet i Regjeringen, for vi vil gjerne høre komiteens reaksjon før Regjeringen tar sitt endelige standpunkt i saken, men vi ba ambassadør Morgenstjerne om å oppsøke den amerikanske utenriksminister og personlig drøfte saken med ham enda en gang. Det gjorde han den 25. mai. Da henstillet han inntrengende til Foster Dulles at han måtte gjøre sin personlige innflytelse gjeldende for at det fra amerikansk side kunne bli fremlagt et rimelig forslag til oppgjør. Etter konferanse med sine rådgivere meddelte imidlertid Foster Dulles at de ikke fant et høyere tilbud forsvarlig.

Nå har forhandlingsdelegasjonen bedt om en avgjørelse så snart som mulig, for at den helst i løpet av inneværende uke kan meddele det norske svar på det amerikanske forslag til oppgjør. Og delegasjonen har, som nevnt, meget innstendig frarådet at tilbudet godtas. De som har stelt med saken i første hånd i Utenriksdepartementet, i den alminnelige avdeling, har sluttet seg til forhandlingsdelegasjonen.

Jeg må si for min del er jeg i uhyre stor tvil om hva som er klokt og riktig å gjøre i denne saken. Det vi har hatt av direkte utlegg på saken, er 3 586 000 kroner og vel så det. Dette tilbudet vil altså representere ca. 10 mill. kroner. Det vil da dekke de utgifter som vi har hatt, men det vil jo bli svært lite igjen til kreditorene, og praktisk talt ingenting eller i det hele tatt ingenting til arvingene. For så vidt kan man si at det er et tilbud om et uhyre magert forlik.

På den annen side vil en prosess i Court of Claims hvor vi skal prosedere Hannevigs sak og Hannevigs rettigheter, ikke være noen enkel sak, og først og fremst ikke noen hyggelig sak for forholdet mellom Norge og De Forente Stater. Jeg er for min del også noe redd for at den kan bli lite gunstig for norsk goodwill generelt sett, ikke bare i forhold til Amerikas Forente Stater, men også i videre utstrekning.

Imidlertid er jo Hannevig-saken i høy grad Stortingets sak. Det er Stortinget som har tatt initiativet i sin tid. Jeg husker at en av de første større saker jeg drøftet med Stortinget etter at jeg var tiltrådt som utenriksminister, var Hannevig-saken. Da kom jeg til Stortinget nærmest med den innstilling at vi burde la saken falle, men Stortinget kom til det motsatte resultat, og sa at vi skulle fortsette og forfølge saken, slik at vi nå gjennom nye 10 år har arbeidet med den.

Jeg har som sagt ikke lagt saken frem i Regjeringen ennå, og jeg har her bare lagt frem de forestillinger på den ene side og på den annen side som gjør seg gjeldene hos meg selv, uten at jeg er kommet til noen definitiv konklusjon. Men jeg vil svært gjerne høre komiteens mening.

Sundt: Får jeg lov å spørre utenriksministeren: Skal Court of Claims dømme bare etter jus, eller også etter billighet?

Skylstad: Det er en voldgiftsdomstol.

Sundt: For så vidt kan den ta skjønnsmessige hensyn også utenom de rent juridiske?

Wikborg: Jeg tror det gjelder helt spesielle regler, for amerikanerne mener de har størst chance gjennom Court of Claims større enn om saken skulle ha vært behandlet på annen måte.

Utenriksminister Lange: I art. III i avtalen heter det at Court of Claims skal avgjøre slike spørsmål i samsvar med gjeldende rett, derunder folkerett, og skal gi utførlige premisser for sin avgjørelse.

Wikborg: Var det ikke så at det var to krav. Det var skotøyhistorien, hvor amerikanerne insisterte på at det også skulle kunne avgjøres etter billighet – det kravet er frafalt, det er så – mens vårt krav utelukkende skulle behandles etter rettslige regler.

Utenriksminister Lange: Slik som art. III er formulert, kan jeg ikke skjønne annet enn at det må være etter jus, og ikke etter billighetsprinsipper.

Sundt: Men de kan eventuelt kutte av våre krav betydelig, der kommer jo skjønnet inn.

Konrad Knudsen: Utenriksministeren nevnte at partene var blitt enige om at de forhandlinger som har pågått, ikke skal bli påberopt for Court of Claims. Får jeg lov å spørre: Gjelder det også resultatet, slik at f.eks. ikke det amerikanske tilbud skal kunne bli tatt opp i Court of Claims?

Utenriksminister Lange: Det er vel vanskelig å unngå. Det som man er blitt enig om, er at ingen av partene skal være bundet av de forslag de fremkommer med under disse forliksforhandlinger, og at ingen av partene skal kunne påberope seg den annen parts forslag.

Sundt: For å si min personlige oppfatning av saken – jeg kom jo i berøring med den, så vidt jeg husker, allerede i 1934, da Sven Nielsen arbeidet med den – så synes jeg at etter denne lange vandring er det litt av en ydmykelse å akseptere en nådeskilling på 1,5 million dollar. Jeg vil heller tape helt i denne situasjon. Etter det jeg kjenner til i all fall av amerikansk mentalitet overfor rettslig pågang m.v., er ikke det at vi prosederer om dette, noe som nedsetter oss eller forrykker det gode forhold. Personlig er jeg virkelig innstillet på at vi skal la det stå til. Ellers blir det bare en komedie fra ende til annen. La oss da heller tape.

Hambro: Jeg vil gjerne høre litt om på hvilke premisser det er våre sakkyndige der borte anbefaler å gå til Court of Claims. De har hele tiden vært besjelet av en optimisme som var i strid med alle naturlige kjensgjerninger. Det må man ha lov til å si. Det er jo ingen andre som har hatt glede av saken i alle disse år enn de advokater som har vært ansatt for å forfekte den.

Wikborg: Det er ikke lite bare det.

Hambro: Nei, det er ikke lite. Jeg må undertiden tenke på et ord av en gammel bekjent engelsk advokat, som på dødsleiet sa til sin sønn: Jeg har dessverre ikke noen formue å etterlate, ikke meget av gods og gull, men jeg har en prosess som har gått i 23 år, og som både du og din sønn kan ha megen glede av.

Jeg synes, som utenriksministeren antydte, at saken er av den art at vi umulig kan ha noen glede av den. Min personlige formodning er den at vi risikerer ingen ting å få i Court of Claims. Vel, hvis hr. Sundt synes det er mindre av en ydmykelse enn å ta mot en nådeskilling, så gjerne for meg.

Jeg har ment at vi skulle ha droppet saken for lang tid siden. Der er såpass meget skitt i plukkfisken – for å bruke det uttrykk. Og hvis vi skal få dokumentert for en rett, hva vi naturligvis vil få, hvorledes de norske redere da deres sak var oppe i Haag, nektet å ta med Hannevigs fordringer på grunn av deres eiendommelige karakter, hvis vi skal få dokumentert at den norske minister i Washington kalte Hannevig en «crook», hvis vi skal få dokumentert hvor meget av disse fordringer som strider mot norsk lov, for ikke å tale om hvor meget av det som strider mot ærbarhet, kan jeg ikke tenke meg at det vil påvirke amerikansk opinion noe særlig gunstig.

Man kan naturligvis si at det er latterlig om vi godtar et slikt tilbud, men det ville ha vært betydelig mindre latterlig hvis ikke advokatene der borte, formodentlig støttet av ambassaden, hadde sendt ut disse latterlige pressemeldingene om at vi hadde et krav på over 80 millioner dollar. Det er jo ikke noe menneske som noensinne har tatt det krav alvorlig. Og etter møtet i komiteen her er jeg forbløffet over at de har sendt det ut, så det har stått i all verdens aviser. Så hvis det virker latterlig å akseptere 1,5 millioner dollar – hvilket det naturligvis gjør – er de som har stelt med saken der borte, hovedsakelig ansvarlige for det. Hvis de hadde nøyet seg med å kunne gjøre noe om de 29,5 millioner dollar de senere har nevnt, ville det ha vært bedre. Og når de så slår det av til 15 millioner dollar, så er jo det hele straks nærmere det realistiske. Man må gå ut fra, med det kjennskap amerikanske jurister og journalister har til alle disse ting, at det ikke vil forbli noen dyp hemmelighet, selv om det ikke blir påberopt, at nordmennene beveget seg på en glideskala som var brattere enn de glideskalaer som Hannevig forsøkte å arrangere for dem som plaserte kontrakter hos ham.

Amerikanerne kunne altså tenke seg å gå med på «minor adjustments», og det som synes urimelig etter mitt skjønn, var at de norske kreditorer skulle stilles ugunstigere enn de amerikanske i realiteten, idet disse jo har fått noen dekning, mens de norske ingen ting har fått, og det er mulig at man der kunne få noe til.

Jeg vil også gjerne vite fra utenriksministeren hvilke resonnementer de sakkyndige i departementet fører, når de synes at vi skal avvise dette tilbud. Jeg er enig i at det gjør oss noe latterlige, men jeg er bange for at saken prosedert for Court of Claims kan gjøre oss enda mere latterlige og på en litt mere ondartet måte.

Det var et hysteri her hjemme at man skulle ta denne sak opp. Der var skapt en dikterisk begeistring for Hannevig som var fullkommen grotesk. Det var som om hele den norske statsgjeld skulle betales av disse millioner, som jo i høy grad svevet i det blå. Det vil være velsignet å ha saken ute av verden for godt. Jeg er enig med hr. Sundt i at om vi ingen ting får, er det en vinning i ethvert fall å ha saken avskrevet.

Men det har jo vært en viss forutsetning for Stortingets befatning med den at man skulle søke å få dekket de direkte omkostninger som er påløpet, og jeg må

bekjenne at jeg er så vidt smålig at jeg synes det i ethvert fall er en vinning. Og om man får beløpet regulert en liten smule oppover, bl.a. som jeg nevnte ved å tilgodese de norske kreditorer, synes jeg at det også er en vinning.

Å uttale noe bestemt råd, er meget vanskelig når man ikke vet på hvilke premisser de forskjellige presumptivt sakkyndige har anbefalt at vi skal forkaste tilbudet. Men etter alt hva der foreligger i saken, ikke bare nu, men gjennom mange år, fester jeg ikke noen særlig lit til de forhåbninger og de anbefalinger som kommer fra de sakkyndige.

Wikborg: Jeg er vel kanskje den av dem rundt bordet som har det eldste kjennskap til saken, for jeg var allerede i 1922 som ung jurist over og forhandlet med amerikanerne om et oppgjør for Handelsbanken om Hannevigs affærer. Og jeg vil nok si at hvis alle de detaljer som hr. Hambro antydte, kommer fram for Court of Claims, er det ikke bare bra. Jeg kan nevne som et lite eksempel at en amerikansk advokat fortalte meg, at det var kommet til ham to norske redere som skulle hente sine båter ved Hannevigs verfter, hvor de var bygget. Da de kom til verftet, var båtene ikke påbegynt. Men, sa Hannevig, det ligger to båter ute på havnen, dem kan dere ta. Så spurte de vedkommende advokat hva de skulle gjøre, og han sa: Bare ta båtene, men ta dem hurtig, for i overmorgen kommer kanskje de som skal ha disse båtene. – Enkelte av disse kontraktene ble omsatt flere ganger ombord i «Bergensfjord» og «Kristianiafjord» ved baren, og de steg oppover for hver gang.

Som hr. Hambro sa, dette er bunnfallet av de sakene man den gang hadde. Med det lille kjennskap jeg hadde til det, har jeg hele tiden vært imot at man i det hele skulle gå til sak i Amerika. Jeg vet ikke hvorfor vi gjorde den kuvendingen, for vi bestemte oss jo først til ikke å føre sak, og så ble det omgjort, så vidt jeg husker.

Sundt: Var ikke Sven Nielsen ordfører? Han satt, så vidt jeg husker, noen måneder her i Oslo og arbeidet spesielt med denne saken.

Hambro: Den som drev den sterkeste stemningsbølge frem i Stortinget, var Alf Mjøen, som var fullstendig vill. Hannevig-saken interesserte ham mer enn selv Gjøvik Gård, og han trodde den skulle bli en like stor inntektskilde for landet.

Wikborg: Med hensyn til det moment hr. Sundt nevnte, at det er ydmykende å godta et slikt tilbud, vil jeg si at jeg som advokat ville betrakte det som overordentlig ydmykende under forhandlinger å begynne med 80 millioner dollar, gå ned i 29 millioner og så i 15 millioner. Bare det synes jeg vidner om en slik løshet og mangel på tro på vår egen sak hos våre egne folk der over. Hvorfor stoppe ved 15 millioner, hvorfor ikke sette et komma og si 1,5 million? Men, som også hr. Hambro sa, vi vet ikke hvordan våre forhandlere begrunner sitt råd. Jeg legger liten vekt på hva de norske jurister som deltar i dette måtte mene, for amerikansk rettsoppfatning er på mange måter så forskjellig fra vår, men jeg vil legge ganske stor vekt på hva vår amerikanske advokat mener om våre muligheter.

Jeg er temmelig sikker på, med mitt lille kjennskap til saken, at vi kommer til å høste overordentlig liten ære av å føre saken for Court of Claims, og det har vært helt opplagt fra første stund, så vidt jeg skjønner. Amerikanerne ville avskjære enhver mulighet for billighetsbetraktninger, for de mente å stå rettslig så overmåte sterkt etter amerikansk rettsoppfatning.

Det er naturligvis vanskelig å gå mot delegasjonens råd, når også de i departementet som har behandlet saken, er av den oppfatning. Og allikevel mener jeg vi burde ta de 1,5 million dollar. Jeg er også enig i det hr. Hambro sier, at da bør det beløpet komme de norske kreditorer til gode. Det som er foregått over i Amerika, får bli amerikanernes egen sak, men her er det jo de norske kontrakter som det skal gjøres opp for, selv om det, så vidt jeg skjønner, er en viss del av kravet som gjelder verftene. Hvis man kunne få snudd det dit at vi tok 1,5 million dollar utelukkende for de norske kontraktene, skulle det dermed være klart at det bare var de norske kreditorer som skulle ha. Og hvis man kunne få en mindre – selv «extremely minor» – forhøyelse, som vel i all fall betyr – la oss si – at man kan gå opp i 2 millioner, så er det virkelig min oppriktige mening at vi burde ta det. Vi må kunne ta det og si til amerikanerne at vi vil overordentlig nødig komme i en prosess med en så god venn og alliert, som på så mange måter og på en så storslått måte har hjulpet oss, og si at vi tror det kan føre til så mange komplikasjoner at vi under disse omstendigheter synes o.s.v.

Sundt: Jeg vil bare gi den opplysning at utenriksråd Skylstad opplyser at de amerikanske kreditorer har fått noe mellom 15 og 25 % av sine fordringer – det er et hukommelsestall.

Utenriksminister Lange: De samlede krav for de amerikanske kreditorer er 3 millioner dollar, og det har under disse forhandlinger vært antydnet at de skulle få 10 % dekning av sine krav. Av de 1,5 million dollar skulle de da altså ha 300 000 dollar.

Som svar på hr. Hambros spørsmål kan jeg kanskje få lov å sitere noen avsnitt av den fellesrapport som de norske og den amerikanske advokat har tilstillet oss. Der er ikke noen separat vurdering fra den amerikanske advokats side. Han og de norske advokater opptre her i sin egenskap av forhandlingsdelegasjon og opptre som en samlet delegasjon.

De sier i rapporten – vi fikk den først i dag, den er på engelsk, og jeg oversetter fra bladet; Vi kan ikke anbefale at man godtar en løsning av denne sak, som den norske regjering gjennom en lang periode har gjort til sin, for en symbolsk betaling «token payment» på 1,5 million dollar. Hvis man godtok et slikt oppgjør, kunne det meget lett føre til at De Forente Staters regjering, og andre regjeringer med den, satte et spørsmålstegn ved den norske regjeringens omdømme og alvor, når den har tatt opp og presset sine opprinnelige krav. Enten er det norske krav et rettslig krav, og hvis det er tilfellet, burde det bringe «a substantial compensation under international law», eller så er de amerikanske innsigelser holdbare, og i det tilfelle finnes det ikke noe grunnlag for å betale noe beløp i det hele tatt.

Dette er hovedargumentasjonen hos advokatene, som altså nå opptrer som forhandlingsdelegasjon.

Og det som vel har vært resonnementet i departementet, er det samme, at når vi først har tatt denne saken opp etter enstemmig stortingsvedtak i 1935 og 1936, når det så igjen i 1946 ble besluttet av Stortinget at saken skulle føres videre, at vi skulle gå videre med å ratifisere avtalen og sette i gang hele det maskineri, så er det vel fare for at vi får et visst latterlighetens skjær over oss. Jeg tror man skal se i øynene at den risiko er der. Men spørsmålet er: Hva skader oss mest – enten så å si å gå i oss selv og akseptere at her har vi ikke vært tilstrekkelig nøkterne, og ta den straff som følger med det, eller å føre en sak som vil føre til avdekning av forretningsmetoder og forretningsforhold fra en norsk statsborgers side som vel neppe noen av oss ville gå god for? Og en slik debatt vil komme ikke bare under prosedyren for Court of Claims, men den vil komme på forhånd allerede, for etter artikkel II i avtalen er det på det rene at bestemmelsen om mulig henvisning av saken til Court of Claims, og mulig appell til De Forente Staters Høyesterett i henhold til artikkel V, er avhengig av bemyndigelse fra De Forente Staters kongress. Så før saken overhodet kan komme for Court of Claims, må Kongressen gi sitt samtykke til at den går dit. Det vil si at vi får debatten i Kongressen først, og så får vi prosedyren for Court of Claims etterpå. Så jo mer vi diskuterer saken, desto mer betenkt blir jeg.

Harald Torp: Får jeg lov til å rette et spørsmål til utenriksministeren: Hvis vi nå går inn på dette forliket på halvannen million dollars, skal da også pengene bevilges av Kongressen, slik at vi får saken inn for Kongressen allikevel?

Utenriksminister Lange: Det må det nok.

Sundt: Da kan vi jo risikere at det blir slått ned der også.

Hambro: Jeg har i mange år nektet å ha noe som helst med Hannevig-saken å gjøre – av særlige grunner som jeg visst har nevnt i komiteen før. Men der er ett forhold som man jo naturligvis kan tenke seg også vil bli bragt frem. Hannevig kom til meg en dag da han ennå hadde Stian Bech som advokat her hjemme, og sa at nu var han aldeles sikker på å vinne, for han hadde skrevet til formannen i Finanskomiteen i det republikanske parti og tilbudt å gi partiet 15 prosent av den erstatning han fikk. Jeg sa til Hannevig: Har De gjort det skriftlig? Ja, sa han. – Ja, men De kan da skjønne at da blir det jo en partimessig skandale der borte. – Ja, men jeg har skrevet det samme til formannen for demokratene! – Og de brev foreligger altså, hvis man arkiverer slike ting. Jeg synes ikke at *det* heller vil være noe muntert å få på bordet, og man kan jo alltid risikere at det vil komme på bordet i Kongressen hvis man forsøker å få et større beløp.

Hvis man aksepterer tilbudet, tror jeg ikke der vil bli noe videre spetakkel om det i Kongressen. Det ville stride mot hva de vanlig gjør i slike saker. Men hvis der ikke blir en overenskomst, risikerer man uhyre meget, og vi kan jo ikke nekte at der

fra norsk side har vært vist en viss mangel på omdømme. Jeg hadde med saken å gjøre da den kom opp først. Jeg tenker den begynte i Stortinget i 1919 – allerede før hr. Wikborg reiste til Amerika. Og da man hadde holdt på med den i noen år – og jeg var utsett som ordfører for den den gang – kom Hannevig opp til meg sammen med Stian Bech og sa at det de nu primært ville, det var å få saken inn for Haag, til tross for at de ikke hadde fått den med i den norske fordring. Og i Haag kunne man jo føre saken for dem om man ikke var jurist i sitt hjemland, og Hannevig sa da at de hadde tenkt å by meg 100 000 kroner om jeg ville påta meg å føre saken for dem der, og det kunne jeg få på stedet. Da kastet jeg dem ut, og sa i komiteen den gang, at jeg vil ikke ta mine fingre i noe som har med Hannevig-saken å gjøre etter det. Det er et vidnesbyrd om Hannevigs skal vi kalle det, troskyldighet i forretningsanliggender, en egen art av troskyldighet. Men hva han kan ha gjort i Amerika, som man kan få dokumentert, det steiler ens fantasi ved. For nøkternhet har ikke i noen henseende hatt forbindelse med Hannevig.

Konrad Knudsen: Jeg har jo hatt litt å gjøre i forbindelse med Hannevig-saken – ikke før krigen, men etter. Jeg kan med en gang si at jeg ikke har fått løfter på 100 000 kroner eller noe annet, hverken fra Hannevig eller hans advokat. Men det som altså har vært grunnlaget både for komiteens innstilling i sin tid og for Stortinget da det behandlet den, var at man neppe ville få ro omkring denne sak før den hadde funnet sin avgjørelse. Jeg har som legmann vanskelig for å kunne sette meg inn i spørsmål som gjelder den rent juridiske side av denne saken, og jeg kjenner jo heller ikke alle disse mange ting som hr. Hambro har rullet opp, men spørsmålet for meg er: Vil det her i landet bli ro i saken dersom vi nå finner på å ville godta et forlik på 1,5 millioner dollar, det vil si noe slikt som 10 millioner kroner? Vil det bli godtatt av de folk som her hjemme hele tiden har ment at der var juridisk grunnlag for et vesentlig større beløp?

Hambro: De er døde, de fleste.

Konrad Knudsen: Ja, men de har sikkert arvinger som holder de ting ved like. Så det er for meg et nokså stort spørsmål: Vil det bli ro om saken, vil man mene at vi har handlet rett i å godta dette? Man kan si at man vil bebreide oss om vi sier nei og ikke vil godta det, og vil føre saken frem, men jeg tror allikevel *det* presset vil bli mindre. Og jeg vet ikke, men i tilkjennegivelsen av at amerikanerne vil gå inn for «a minor adjustment», som det heter, ligger det vel noe i retning av at der er et visst rettsmessig krav for Hannevig mot State Department. Så jeg er nærmest tilbøyelig til å være enig med Sundt i at vi bør kjøre saken frem til siste instans, og så får vi heller tape. Jeg er klar over at et magert forlik ofte er bedre enn en fet prosess, men jeg tror allikevel vi står sterkest ved å la saken gå sin gang.

Utenriksminister Lange: Jeg vil gjerne sitere litt mer fra delegasjonens rapport. De summerer opp sitt syn på saken på en side her:

Hvis man avkler saken alle tekniske påstander og alle tekniske innsigelser fra De Forente Staters side, koker den sammen til det enkle faktum at da De Forente Stater kom med i den første verdenskrig, eide Christoffer Hannevig og hans selskaper utstrakte eiendommer i De Forente Stater,

at disse eiendommer var av stor betydning for De Forente Stater under deres krigsinnsats,

at De Forente Stater rekvirerte disse eiendommer,

at en slik rekvirering medførte en forpliktelse for De Forente Stater til å betale rettferdig erstatning for eiendommene, målt ved deres verdi på den tid og det sted hvor de ble overtatt, og

at De Forente Stater aldri har betalt noen slik erstatning.

Så sier de videre: Den norske regjeringens Memorial og Reply har etter vår mening – men dette er altså forfatternes egen mening – møtt alle de innsigelser som De Forente Stater har gjort gjeldende. Vi tror videre at det prosessdokument (the legal Brief) som den norske regjering har lagt frem med dets utførlige henvisning til tidligere «records and law» – altså til fakta og de juridiske argumenter både i folkerett og i amerikansk rett – «sets forth a strong case on the merits» – jeg vet ikke hvordan jeg skal oversette det uttrykket – «gjør at vi skulle ha en sterk sak».

Vi kan føye til at De Forente Staters Answer – altså tilsvar – inneholder i det minste én innrømmelse som er av betydning for en vurdering av denne sak.

Gjennom mange år fastholdt De Forente Stater konsekvent at de 18 skipskontraktene som saken også omfattet, var totalt verdiløse, men i sitt Answer la De Forente Stater selv frem en dokumentasjon som innrømmet at på den tid hvor de ble rekvirert, hadde disse kontrakter en verdi av nesten 11 millioner dollar.

Dette mener den norske forhandlingsdelegasjon at den amerikanske regjering nå har innrømmet, og det er på den bakgrunn at de så har regnet ut dette første beløpet på 29 millioner. Da har de for det første tatt den amerikanske vurderingen av disse skipskontraktenes verdi, og så har de for det annet tatt en lavere rentesats enn i vårt opprinnelige krav. Når vi er kommet opp i 80 millioner, er det fordi vi har operert med en rentesats på 6 pst. I dette kompromissforslaget har de operert med en rentesats på 4 pst., og en lavere verdiansettelse enn vi gikk ut fra. Så det tilbudet på 29 millioner har for så vidt et nokså forklarlig beregningsmessig grunnlag. Derimot sier de selv i sin rapport her, at det antydde annet stadium på 15 millioner er så å si tatt fritt, som et forsøk på å finne «a halfway house» mellom de 1,5 og de 29 millioner.

Formannen: Jeg vil si at det er jo en nokså vanskelig, for ikke å si umulig situasjon vi er kommet opp i. Jeg ser alle de meget tungtveiende grunner som taler imot å føre saken frem til Court of Claims, og i særdeleshet når den skal opp i Kongressen. Jeg tenker nettopp på det hr. Wikborg nevnte om den amerikanske hjelpsomhet osv. som vi har vært vidne til i årene etter krigen, og at vi da skal prosedere denne sak. Men på den annen side må jeg si at aksepterer vi nå dette tilbudet på 1,5 millioner dollar, når vårt prinsipale krav er på 80 millioner, har vi

tilkjennegitt at vi har faktisk ført en sak som vi ikke har trodd noe så synderlig på. Det er det ene.

Det annet er, som hr. Konrad Knudsen også sa, at vi ikke får ro i denne saken i Norge før der er falt dom, og jeg synes at de ganske små pressekommentarer – det vil si, jeg vet ikke om det har vært kommentarer, men titelen forteller jo alltid litt – og de titler som er satt over denne meldingen om de 1,5 millioner, tyder på at det ikke så lett vil bli akseptert. Og hvis så Stortinget skal begrunne hvorfor vi allikevel går med på tilbudet, må vi si at vi har ført en mer eller mindre råtten sak. Overfor norsk opinion tror jeg det er meget bedre å føre saken til doms og la råttenheten eventuelt komme fram, så er vi en gang for alle ferdige med Hannevig. Da kan man bruke som unnskyldning at man ikke visste at saken var så svakt begrunnet. Jeg tror, til tross for alt, at det er det beste, for som sagt, hvis vi nå tar dette etter norsk oppfatning minimale tilbud, vil jo kritikken komme til å rette seg mot Stortinget.

Wikborg: Med hensyn til spørsmålet om ro om saken, så er den altså nå snart 40 år gammel, og de fleste av dem som hadde med den opprinnelig, lever vel i det hele tatt ikke lenger. En viss følelsesmessig reaksjon kan det kanskje bli her i landet etter de høyspente forventninger som enkelte har hatt, men jeg tror det blir enda mer uro den dag vi ser alle de skadelige virkninger det kan ha å føre denne saken videre. Det er ikke i og for seg, synes jeg, noe vanærende ved at man anlegger en sak, man ser motpartens argumenter, og man kommer etter hvert til å se saken i et noe annet lys enn når man bare sitter og ruger over sine egne argumenter – det er noe som vi advokater stadig gjør – og at man da sier: All right, min sak er ikke så god som jeg trodde, og vi forliker den. – Det gjør vi stadig, og jeg anser det ikke for å være det ringeste ydmykende eller vanærende på noen som helst måte. Jeg synes det er betydelig verre hvis saken skal komme til å stå i det lys at det norske Storting og den norske Regjering fører en sak som til en viss grad kan se ut som et forsvar for forretningsmetoder som er avskyelige, og *det* kommer frem.

Med hensyn til selve saken, er det vanskelig for oss her å diskutere den juridiske side av den. Men jeg vil bare peke på at når det gjelder Hannevigs eiendommer i Amerika, som vesentlig begrenser seg til to store skipsverft – det ene heter Pusey & Jones og det annet Baltimore Dry Dock – så var det amerikanske selskaper som har vært undergitt amerikansk konkurs, og hvor bobestyrerne har gjort opp med den amerikanske stat. Så hvordan dette kan trekkes inn fordi Hannevig var aksjonær i selskaper som var konkurs over i Amerika, begriper jeg ikke. Jeg tror nok man må nøye seg med å holde seg til de 18 kontrakter. Det var selvfølgelig meget interessant at amerikanerne nå har innrømmet at de faktisk hadde en verdi på 11 millioner dollars, så der tror jeg amerikanerne har strukket seg ganske langt.

Dette resonnement som føres av vår delegasjon der borte, høres jo besnærende ut: Hvis vi har rett, skal vi ha det hele, har vi ikke rett, skal vi ikke ha noen ting. Men de har nå sloppet seg ned fra 80 til 15 millioner dollar, og det stemmer ikke så godt med det resonnementet der. Da skulle man holdt på det man opprinnelig mente var rett.

Selvik: De hadde jo gjort dette under sitt mandat til å søke forlik.

Wikborg: Det er meget alminnelig at man særlig i Amerika gjør opp saker på det man kaller «nuisance value». Jeg kan tenke meg at amerikanerne resonnerer som så, at det vil koste dem halvannen million dollar å føre denne saken for Court of Claims, og så sier de: All right, la like godt motparten få disse pengene, vi skal allikevel ut med dem. Det er et resonnement som jeg kjenner meget godt fra ikke så få saker i Amerika som jeg som advokat har vært borte i i norske shipping-interesser.

Det er etter min mening ikke noe mer ydmykende og vanærende å ta dette tilbud enn å fortsette, med alle de ulemper som vil følge, og hvor jeg dessverre er temmelig overbevist om at vi til slutt ikke får noen ting, annet enn betydelig økte utgifter. Selvfølgelig er vi i en helt motbydelig situasjon, hva vi enn gjør, og der er jeg enig med utenriksministeren i at vi får gjøre det som er minst ubehagelig. Og vi har jo dette å slå på: Her står vi overfor en av våre beste venner, som har hjulpet oss så mange ganger, og da vil vi ikke krangle til siste instans. Det er det vi norske har ord på oss for, å krangle og aldri gi oss. Og vi må huske på at her krangler vi for en temmelig stor scene, og det tror jeg ikke vi vil ha noen særlig ære av.

Sundt: Jeg vil si at rent umiddelbart etter min berøring med denne sak gjennom alle disse år, reagerer jeg mot å droppe den på dette grunnlag. Jeg kan umulig forstå at vi går god for noe som helst av Hannevigs eventuelle forretningsmetoder eller for hans person. Det som er faktum, er at det er de norske interesser, kreditorene og hele komplekset, som den norske stat søker en løsning for. Og ikke kan jeg skjønne at det er ydmykende, når vi lar våre beste venner – som hr. Wikborg sier – få avgjøre saken selv for sin egen domstol. Vi drar dem ikke til Haag, det er deres egen domstol som skal avgjøre den. Og jeg vil si at min intuisjon, hvis den overhodet er noe verd – sier meg i all fall at det er nesten horribelt etter Stortingets stilling til denne sak i alle etapper, hvis vi nå slår av med en nådeskilling på 1,5 million dollar. Det er ikke nedverdiggende å tape for amerikanernes egen domstol.

Jeg kan ikke innlate meg på noen diskusjon med hr. Wikborg om juridiske detaljer i saken, og det kan vel ingen andre heller. Men jeg synes nok at den oppsummering utenriksministeren gav av forhandlingsdelegasjonens fremheving av det primære i saken, var nokså grei. Det at amerikanerne har tatt eiendom som de ikke har gitt erstatning for, er allikevel et så enkelt punkt at det vel må kunne bety noe for oss. Men Hannevigs forretningsmetoder har den norske stat ikke noe ansvar for. De kan komme dragende med det så meget de vil i retten, for det er ikke på det grunnlag Court of Claims skal avgjøre saken. Court of Claims skal avgjøre den på rent juridisk grunnlag og da spiller den slags ting ikke noen rolle.

Selvik: Det er ikke så lett å uttale seg i en slik sak for den som har et så overfladisk kjennskap til den som jeg har. Men jeg er enig med hr. Sundt i at det vil

virke i aller høyeste grad ydmykende om vi godtar et forlik på 1,5 million dollar. Det er henvist her til at et magert forlik kan være bedre enn en fet prosess. Vel, men det forekommer meg at det i enkelte tilfelle er vel så redelig å la det stå til, og få saken avgjort på et juridisk grunnlag, selv om man risikerer ikke å få noe.

Nå må jeg si at det har vært nokså sjokkerende å høre hr. Hambros og hr. Wikborgs uttalelser. At det ikke var noen særlig bra sak, det har jeg fått et sterkt inntrykk av før. Men at det var så mange tvilsomme ting involvert, det synes jeg allikevel var nokså sjokkerende, og det undrer meg da at saken ikke er blitt stoppet på et tidligere tidspunkt.

Nå er det vel kanskje alt for riktig at problemstillingen er den som utenriksministeren sa: hva er *mest* ydmykende for oss? Meget avhenger jo der av hvorledes saken vil bli prosedert fra amerikansk side for Court of Claims, og hvis de vil være hensynsløse og trekke fram alt, da synes det ikke å være noen særlig lystelige utsikter.

Når det er henvist til vår goodwill i USA, så er vel det et spørsmål om gjensidighet. Legger vi vekt på det på vår side, og det bør vi naturligvis gjøre, skulle vel amerikanerne også legge en viss vekt på det.

Og selv om det kan komme fram mange «dirty things» så vet vi jo at dette er ting som er foregått i Amerika – riktignok av en norsk statsborger, og det kan være flere norske statsborgere som er involvert, for det jeg vet, men det er foregått i Amerika, og det er vel kanskje mer karakteristisk for amerikanske forretningsmetoder og amerikansk forretningsmoral enn for norsk. Så jeg spør meg selv om ikke amerikanerne selv burde håndtere saken med litt forsiktighet.

Jeg må si det er vanskelig for meg å komme til noen bestemt konklusjon, men rent følelsmessig heller jeg nærmest til den oppfatning som hr. Sundt ga uttrykk for. Saken må vel opp for Stortinget på en eller annen måte og ha sin avslutning der. Om den ikke nødvendigvis må det, kan den vel bli reist i en interpellasjon, så man må regne med at den i alle tilfelle kommer opp, og det vil være forferdelig vanskelig å forklare hvorfor vi har godtatt et tilbud på 1,5 million dollar.

Hambro: Jeg er enig i at det er meget vanskelig å ta et definitivt standpunkt i saken. Når man stadig har latt den halte videre, er det ut fra det resonnement som hr. Konrad Knudsen førte, at det ville ikke skapes ro hvis man oppga saken. Men det er også en annen side av bildet: Sett at man nu fører prosess med Amerika hvor der rulles opp alle de ting som er meget ubehagelige for oss – og det må vi være forberedt på, for vi har jo fått den rullet opp i mange av de dokumenter som foreligger i saken fra amerikansk side tidligere – da vil opinionen med full rett kunne si: Men hvorledes har vedkommende komite og Stortinget, som kjente til dette, villet dra alt dette frem for almenheten både hjemme og ute?

Jeg tror i likhet med hr. Wikborg at man kan formulere det meget pent, at man som en gestus av goodwill sier at vi ikke vil føre denne sak videre. Jeg ville da legge adskillig vekt på at man fikk denne «minor adjustment», så det ikke ble denne runde sum, men noe mere.

Men jeg vil også ha gjort en bemerkning i anledning av at man fra amerikansk side nu har erkjent at disse kontrakter den gang hadde, la oss si, en salgsverdi under den jobbperiode man befant seg i, av 11 millioner dollar. Der er forholdet, som man må være klar over vil bli trukket frem, at Hannevig hadde verft i Canada, og han hadde et verft på Newfoundland. Ingen av dem ble rekvisisjonert. Begge gikk fallitt etter krigen, dundrende fallitt, som Hannevigs verfter ville ha gjort i Amerika også. Og enda hadde han en viss konjunktur med de verfter han hadde oppe ved de store sjøer. Han bygget der en del skuter av så fersk tømmer at man sa at det kom grønne kvister på dem når de kom i sjøen. Men de gikk så langsomt, de kunne ikke bringes opp i mer enn 7 knop, så det var de eneste skip som ikke ble rekvisisjonert av de allierte. De gikk i fruktfart mellom Cuba og De Forente Stater og han tjente en del penger. Men så gikk verftene dundrende fallitt. Og det er klart at man fra amerikansk side vil anføre det som et vidnesbyrd om at de verdier man tiller de Hannevigske verfter, var ikke noe særlig stabil, og at man ikke vil kunne regne med dem som noe fast. Men det er en vinning for oss at de har innrømmet dette, og det må jo gi grunnlag for å prøve å få noe mere.

Stortinget vil jo få hele ubehaget hva enten man treffer den ene avgjørelse eller den annen, det må man være forberedt på. Det er derfor vi sitter her. Man vil, som hr. Moe også sa, hvis det skulle gå rent galt, si at dette burde dere ha skjønt før og tatt avstand fra før. Det tror jeg man sier allerede nu når dette tilbud foreligger, og det kan jeg forstå.

Jeg er enig med utenriksministeren i at det er et valg mellom to onder, og Regjeringen får da treffe det valg. Utenriksministeren er nu klar over at noen samlet opinion i saken er det ikke mulig å få fra denne komite. Vi har heller ikke et materiale som gjør det mulig for oss. Vi får overveie på den ene side og på den annen side. Og om utenriksministeren ikke er blitt klokere av denne drøftelse, så er han vel i ethvert fall i noen grad blitt beroliget, fordi han har fått et inntrykk av at de tvil han nærer, forstås av alle medlemmer av denne komite.

Vatnaland: Eg kom seinare med her og fekk på eit etter måten seint stadium noko nærare kjennskap til denne saka, som eg òg har vori litt skeptisk til hele vegen. men når eg har vori med og ikkje gjort innseiing mot at vi gjekk vidare, meiner eg òg det same i dag, trass i alle dei store tvilsmål som eg har. Eg kan godt skjønna utanriksministeren her, at han er i tvil. Eg er òg i sterk tvil, iser når ein kan venta at ein får mykje av alt dette lite behagelege rulla opp for den amerikanske kongressen etter artikkel II, som utanriksministeren refererte her.

Hambro: Omforlatelse, får jeg lov til å gjøre et spørsmål om det. Hvis Court of Claims avviser saken og ikke gir noen kompensasjon, da kommer det altså ikke opp i Kongressen?

Utenriksminister Lange: Det må opp for Kongressen for at saken i det hele sak kunne komme for Court of Claims. Den amerikanske stat kan ikke bringe denne sak inn uten å ha forelagt den for og fått bemyndigelse av Kongressen.

Konrad Knudsen: Kongressen er altså avgjørende for hvorvidt saken i det hele skal komme inn for Court of Claims?

Utenriksminister Lange: Ja, men der er det en av forutsetningene for konvensjonen at det ikke vil komme på tale at Kongressen avviser den og ikke lar den komme til Court of Claims. Men det kan bli en del debatt.

Vatnaland: Trass i alle dei tvil eg har, meiner eg likevel at vi må la det stå til. Eg er for så vidt samd med dei som har uttala seg i den lei, om eg ikkje vil ta så sterkt i som hr. Sundt gjorde der. Men når ein veg for og mot her, meiner eg at trass i alt får ein la saka gå sin gang.

Utenriksminister Lange: Jeg skjønner jo at det er omtrent like meget tvil i komiteen som det er hos meg. Denne sak er jo i så høy grad en sak som har vært tatt opp av Stortinget, at jeg tror neppe når jeg nå skal avlegge rapport for Regjeringen, at Regjeringen vil ta endelig standpunkt før saken har vært drøftet med Stortinget. Nå har denne sak i alle sine avgjørende stadier vært drøftet i hemmelige stortingsmøter, så det måtte i tilfelle bli det som skjedde nå igjen. Jeg kan ikke si bestemt at dette blir resultatet av behandlingen i Regjeringen. Jeg skulle anta at det er det riktige at vi etter å ha hatt denne diskusjon her, drøfter den i Regjeringen og at Regjeringen så kommer tilbake til Stortinget med saken.

Jeg vil bare føye til at jeg tror ikke man skal gjøre seg noen større illusjoner om hvilken økning av summen man eventuelt kunne oppnå, hvis man nå sier at vi var villige til å godta tilbudet med «minor adjustments», for de har understreket at de «must be very minor». Så det må vel nærmest være en symbolsk innrømmelse fra deres side.

Formannen: Det er riktig å si at situasjonen er den at vi har å velge mellom to onder. Og i begge tilfelle mener jeg at de mindre tiltalende sider ved denne sak vil bli rullet opp. Det kan altså skje i Court of Claims, idet det jo også er en chance for at amerikanerne ikke vil prosedere alt for mye på disse sider. Men hvis vi nå godtar tilbudet, så er jeg redd for at da må vi selv rulle opp de svake og mindre tiltalende sider ved saken. For jeg går ut fra som gitt, at det vil være en del her i landet som vil si at nå har Stortinget og Regjeringen gjort noe dumt. Jeg går ut fra at advokatene får forsvare seg og si at de tilrådet at saken skulle føres videre og at etter deres oppfatning sto man sterkt osv. Og da må nødvendigvis de som har truffet beslutningen og godtatt kompromisstilbudet, si fra hvorfor man tok det og ikke ville føre saken videre. Så jeg vil si det slik at man risikerer i begge tilfelle at det kommer fram at Hannevig var en skurk eller «a crook», som det ble sagt. Men jeg tror på mange måter det er større fordel at det blir gjort gjennom Court of Claims enn å få en debatt her hjemme.

Harald Torp: Jeg vil si for mitt vedkommende at når man har begynt med et krav på 80 millioner dollar og gått ned til 29 millioner og derfra til 15 millioner og så til slutt nøyer seg med 1,5 million dollar, da har vi inngitt både amerikanerne og verden forøvrig inntrykk av at her er de gjenstand for grov pengeutpressing fra norsk side. Det tror jeg vil bli karakteristikken, og det er det som gjør at jeg synes det er meget betenkelig å la denne sak forlike på det grunnlag som foreligger her.

På den annen side synes jeg saken er av en sådan beskaffenhet at våre interesser ville være best tjent med å droppe den. Men jeg vil da si det på den måte at jeg vil heller droppe den uten de 1,5 millioner. For det kan ikke sies på noen måte å være ydmykende at man omsider kommer til det resultat at vi her ikke har noe egentlig rettskrav, og at vi derfor sier at vi heller ikke vil ha de 1,5 million dollar, men dropper den for å få saken ut av verden. Det er nettopp det at vi skal ha 1,5 million og at vi nå skal presse på for kanskje å få 2 millioner av de opprinnelige 80 millioner, det er det som jeg synes er det motbydeligste ved denne sak. Det blir pengeutpressing.

Langhelle: Jeg deler den tvil som de fleste har gitt uttrykk for her. Jeg må innrømme at mitt kjennskap til saken er svakt, men etter det som jeg har hørt her i dag, må jeg si at mine tvil går nærmest i retning av å tilrå aksept av tilbudet. Men det kunne være interessant å høre en ting fra utenriksministeren: Hvorledes vil prosedyren bli hvis saken skal opp for Court of Claims, i tid og på annen måte og i omkostninger?

Utenriksminister Lange: Det vet vi ikke meget om. For det første kan det ta en del tid. Det er neppe mulig å få et forslag om fullmakt til å ta saken opp for Court of Claims fram for den nå sittende kongress. Så vi taper vel den tiden. Vi må regne med at det først vil kunne skje en gang i januar-februar neste år. Vi vet ikke noe bestemt om hvor stor sakliste Court of Claims har, når det vil være mulig for Court of Claims å ta den. Det kan gå adskillig tid igjen mellom fullmakten fra Kongressen og til saken kommer opp i Court of Claims. Og at det blir en billig sak å prosedere, tror jeg ikke vi skal ha noen illusjoner om. Så hvis resultatet blir at vi kjører den videre, betyr det at det sannsynligvis vil gå enda et antall år før vi ser endelig dom i saken – med en god del kostnader i tillegg til de rent politiske skadevirkninger som man kan tenke seg.

Formannen: Må jeg i tilslutning til det få lov til å spørre: Hvordan prosederes en sak for Court of Claims?

Utenriksminister Lange: De innlegg som nå er utvekslet er grunnlaget for Court of Claims, de blir oversendt dit, og så prosederes saken muntlig.

Hambro: Altså både skriftlig og muntlig prosedyre?

Wikborg: Hvis det er som vanlig ved amerikanske domstoler, vil det på dette grunnlag bli ført en muntlig prosedyre, og når den er avsluttet, foretar hver part en skriftlig oppsummering av sine standpunkter. Og det blir ikke billig, det kan jeg garantere.

Bøyum: Det har vori lagt mykje vekt på at Hannevig var ein tøvekopp, ein mann som hadde vori borte i litt av kvart. Vel, den slags har vi noko av i Noreg, men dei har vel sin part av det i Amerika òg, så eg synest ikkje det har så forferdelig mykje å seia om Hannevig skulle bli framstelt som ein noko urimeleg mann. Spørsmålet her er rett og slett: Hadde Hannevig, endå om han var litt av ein «rascal», juridisk krav på dei 11 millionar? Det er det som har tald for meg når vi no har fått desse opplysningane om dei 11 millionar, at dei har vedgått at dei verkeleg har rekvirert dette, utan å erstatta det: Hadde han krav på det i den dåverande situasjon?

Det vart sagt av hr. Hambo at alle dei forretningane han hadde gjekk konkurs etter krigen. Det er ei side av saka, men det kan vel ikkje telja i denne samanhengen. Det enkle resonnementet eg i grunnen kjem fram til, det er at det ser ut for meg som om der er eit krav på 11 millionar som amerikanarane har vedgått er der, og som dei ikkje har dekt. Eg for min part synest at det veg veldig tungt. Eg veit ikkje om der kan liggja noko motkrav som kjem til frådrag i desse 11 millionane. Det er den eine sida av saka.

Og så har vi den andre sida: Skal vi godta forliket? Då dømmer vi oss sjølv, at vi har ført ei sak som vi ikkje har hatt tru på. Det ville vera lettare å bera for oss om ein amerikansk rett dømde oss, det er ikkje avgjerande for vår oppfatning av saka likevel. Men å døma seg sjølv i ein situasjon som denne, det synest eg det er noko nedverdiggande i. Når vi fyrst har ført saka så langt som vi har gjort, er det riktig å la det gå sin gang.

Utenriksminister Lange: For at der ikke skal være noen misforståelse må jeg si at det forhandlingsdelegasjonen henviser til når det gjelder de 11 millioner, det er at under den skriftlige prosedyre har amerikanerne forlatt sitt opprinnelige standpunkt, som var at disse skipskontraktene var totalt verdiløse, og har innrømmet at de på det tidspunkt da de ble overtatt, hadde en omsetningsverdi på 11 millioner dollars. Men de har ikke innrømmet at de er forpliktet til å erstatte alle de 11 millioner. Og de 11 millioner er bare en del av grunnlaget for de krav som er blitt fremsatt prinsipalt fra norsk side. Det andre hovedgrunnlaget er verdien skipsverftene på den ene side, med den verdi de hadde på den tid da de ble overtatt, og videre skipskontraktene, med den verdi de hadde, plus renter i alle de år som i mellomtiden er gått.

Konrad Knudsen: Det skulle vel nesten være et til – forringelsen av dollaren siden den gang.

Wikborg: Man kan jo prøve å føre det resonnementet for en norsk domstol, at en krone i dag er noe annet enn en krone for 10 år siden.

Men det er ett moment som jeg synes veier tungt, og det er at norsk karakter og norsk moral har stått ganske høyt i amerikansk omdømme, og det betyr ikke så lite også for våre utflyttede landsmenn. Og selv om de er vant til å se meget rart av svindel og fanteri i Amerika, skal vi allikevel ikke være blinde for at hvis dette blir rullet opp – vi må jo håpe, selv om saken skal føres videre, at vi må slippe det – vil det bli satt en plett som vel kan få visse virkninger for oppfatningen av den norske folkekarakter. Det er ikke til å unngå, slik som forholdene er der borte. De har jo en uhyre publisitet omkring alt den slags, avisene er som gribber når de kan få fatt i den slags «gode» historier om svindel osv. Så vi må være klar over at det *kan* bli skadevirkninger som er meget kjedelige.

Hambro: Jeg vil bare si at der er ingen tvil om at Hannevig ble urimelig og urettferdig behandlet fra første instans. Det tror jeg alle kan være enige i. På den annen side opptrådte han jo så uteskende selv. Han kunne fått noen penger den gang, men så lot han seg intervjuet både i England og Amerika og sa at Maritime Commission i Amerika var en samling av idioter som ikke skjønnte noe av shipping o.s.v., med det resultat at det ble en stor forbitrelse mot ham og at han ikke fikk noe den gang.

Men jeg vil også si til hr. Bøyum at det forekommer meg at den kloke mann når han har valget mellom å dømme seg selv og å bli dømt av andre, i enhver henseende vil synes at det er billigere og mere respektabelt å dømme seg selv.

Konrad Knudsen: Det var bare et svar til hr. Wikborg, til det han nevnte om den norske opinion. I Amerika har jo mange av disse sakene vært rullet opp i den norske presse i gammel tid, så det er ikke noe nytt. Hvis man i dag tenker på den norske opinion i Amerika, så er den sikkert på Hannevigs side å dømme etter det man har sett derfra.

Formannen: Vi får la debatten tale for seg selv. Utenriksministeren nevnte at Regjeringen vil drøfte saken og så komme tilbake til Stortinget. Jeg vil bare få lov å si at jeg tror at skal vi drøfte saken på ny enten i denne komite eller den utvidede utenrikskomite eller i Stortinget i det hele tatt, vil det være en fordel å ha advokatene her og de øvrige som har forhandlet saken, bl.a. ekspedisjonssjef Nygaard. Det koster en del å ta dem hjem, men på bakgrunn av de beløp som vi her opererer med, tror jeg det allikevel er billigere, så Stortinget virkelig kan – jeg skal ikke si gå til bunds i saken, men ha dem som kjenner saken ut og inn her.

Utenriksminister Lange: Jeg kan si at jeg hadde under overveielse å kalle hjem ekspedisjonssjef Nygaard ihvertfall, til møtet i utenrikskomiteen. Jeg hadde håpet at vi kunne hatt dette møtet fredag, men på grunn av politiske landsmøter var det ikke mulig, så vi måtte ta det i dag, og derfor ble det ikke noe av at han kom til

dette møtet. Men det er en selvfølge når saken skal viderebehandles, at vi må få i hvert fall ekspedisjonssjef Nygaard hjem, og kanskje også advokatene.

Wikborg: Da vil jeg be om at vi får dem til stede i møtet i komiteen.

Hambro: Inkluderer De da den amerikanske advokat?

Utenriksminister Lange: Jeg tror ikke det i og for seg skulle være nødvendig, vi kommer langt med Nygaard alene. Nygaard er absolutt innstillet på at vi skal føre saken videre. Hele delegasjonen er samstemmig, men Nygaard «has gone out of his way» for å sende spesiell beskjed, han har telegrafert særskilt som sin personlige vurdering at han synes vi ikke skal stoppe saken.

Møtet hevet.